

Resuméer av doktorsavhandlingar

Anna J. Evertsson: «*Gå vi till paradiset med sång*». *Psalmers funktion i begravningsgudstjänster (Bibliotheca Theologiae Practicae 69)*, 372 sid. Arcus. Lund 2002.

När en människa möter döden i sin närhet gör sig ofta grundläggande frågor kring livet och döden påminna. I sådana situationer söker många människor sig till kyrkan för att ta avsked av sina anhöriga. Begravningsgudstjänsten är ett av de starkaste banden mellan svenska folket och Svenska kyrkan; den kan ses som en mötesplats mellan människor och deras behov i en sorgesituation och kyrkan och kyrkans trosbudskap i denna situation. I «*Gå vi till paradiset med sång*» undersöks möjligheterna för människor att genom begravningsgudstjänsten få hjälp att i sorgen vända sig från tankar på död till tankar på liv och hopp.

Syftet med avhandlingen är att belysa psalmers funktion i begravningsgudstjänster i Svenska kyrkan under 1990-talet och den övergripande frågeställningen är vilken roll psalmerna spelar i begravningsgudstjänsten för mötet mellan människors behov i sorgesituationen och kyrkans trosbudskap i denna situation.

Avhandlingen bygger på ett empiriskt material bestående av 2222 besvarade enkätformulär från projektet *Begravnings seder — studier av sociala skillnader efter döden* i vilka 2222 begravningsgudstjänster genomförda i Svenska kyrkan 1997 redovisas. Materialet visar att c:a 220 olika psalmer ur *Den svenska psalmboken 1986* användes som församlings-sång, men även att i ca 10 % av gudstjänsterna en av psalmerna ersattes av annan kollektiv sång, instrumentalmusik eller solosång.

Tio av de redovisade begravningsgudstjänsterna valdes ut för kvalitativa funktionella analyser. Textanalyser, ur såväl ett existentiellt perspektiv som ur ett kristet trosoperspektiv, genomförs av de 14 psalmer som sjöngs i de utvalda gudstjänsterna. De funktionella analyserna fokuserar samspelen mellan psalmer och andra delar av begravningsgudstjänsten.

Avhandlingen visar att psalmerna i de undersökta begravningsgudstjänsterna ofta, men på olika sätt, samspelade med andra delar av gudstjänsten. De flesta av de analyserade gudstjänsterna framstår som väl sammanhållna. Analyserna visar också att det i de flesta gudstjänster finns förutsättningar för ett möte mellan människors behov i en sorgesituation och kyrkans trosbudskap i denna situation.

Jayne Svenungsson: *Guds återkomst. En studie av gudsbegreppet inom postmodern filosofi*. 232 sid. Lunds universitet, 2002.

Efter att länge ha varit förpassade från den västerländska filosofins dagordning, har under senare år en rad teologiska frågeställningar hamnat i fokus hos flera av samtidens ledande filosofer. Denna utveckling har omtalats i termer av en «teologisk vändning» eller av «Guds återkomst», där den senare termen utgör en anspelning på Nietzsches ord «Gud är död».

Avhandlingen behandlar denna förnyade teologiska reflektion, med särskilt fokus på gudsbegreppet. Syftet med studien är tvåfaldigt. I ett första led ställs frågan hur Guds återkomst kunnat komma till stånd idéhistoriskt. Det första huvudkapitlet behandlar det nära samband som existerar mellan Guds återkomst och den postmoderna filosofin. Tesen i detta kapitel är att postmodernismens förändrade syn på språk, kunskap, vetenskap etc. utgör en avgörande faktor till att teologisk reflektion på nytt blivit möjlig inom filosofin. I det följande kapitlet företas ett snävare, mer filosofiskt spårande av Guds återkomst. Den tes som framförs här är att roten till Guds återkomst bland annat står att finna i Nietzsches tveydiga proklamation av Guds död, vidare i Heideggers ontoteologikritik och slutligen i Lévinas återinförande av en radikal transcendens i filosofin.

Avhandlingens andra syfte är att åstadkomma en teologisk analys av det gudsbegrepp som artikuleras av flera samtida filosofer. För att erhålla substans åt denna analys presenteras i det följande kapitlet gudsbegreppet såsom det kommer till uttryck hos filosoferna Jacques Derrida och Jean-Luc Marion. I det avslutande kapitlet genomförs slutligen själva analysen, vilken består i ett kritiskt belysande av den postmoderna filosofins Gud utifrån några samtida teologiska perspektiv (hermeneutisk och feministisk teologi samt religionsteologi). I kapitlet framförs tesen att den samtida teologin äger en tydlig medvetenhet om språkets och förkroppsligandets betydelse för reflektionen kring gudsbegreppet. Detta utgör en väsentlig kontrast till den filosofiska reflektionen kring Gud, vilken tenderar att bli abstrakt och kontextlös.

Studiens avsikt är emellertid inte att spela ut filosofi och teologi mot varandra. Istället bör de två disciplinerna — i den mån de överhuvudtaget kan hållas isär — stå i ett ömsesidigt kritiskt förhållande, varför den förnyade teologiska reflektionen inom filosofin måste ses som en positiv utmaning för teologin.

